

Հոգև
կան
ներ,
և զի
դր

զարե
մի
բա
դէնը
Տե
մատի
ցարե
նն է
իրեն
նու
Սյ
տեղ
Վեր
վ
զար
սար
մէջ
բայ
տը
թիւ
հայ
հաս
գր
խ
խ
տե
թ
հա
որ
որ
լ
ր
այ
դ
տե
հա
քե
ը
հ
ին
Գե
հա
շ

(^բ

շ
ի
թ
ի
վ
տ
ը
ծ
ել
գ
տ
ո
լ
ն
լ
ս
ս
ն

ս
գ
ս
լ
ն
զ
ն
ն
ն

Հոգեւոր իշխանութիւն, որի ձեռքի տակ կան կոնստանտնուպոլիսի, յաջորդութիւնս ներքին, հոգեւորականութիւններ, քահանաներ և վեցարարներ:

Դրանք բոլորը միասին օրէնքով մի վարչութիւն են կազմում, ծառայում են մի կազմի՝ մարմնի անդամների նման: Բայց ինչ ենք տեսնում թղթից դէպքում...

Տեսնում ենք՝ կազմի ամբողջութեան մասին հազարավոր չկայ, և մերժել արեւել-ցուն յատուկ անկախութեամբ ոչ կարգ-ցուն յատուկ, ոչ կանոն և ամեն տեղ իրենց շնչին ես են հրապարակ հա-նում...

Սյուլիսի վարչութիւնը չէ կարող տեսնել ինքն, քանի որ փոքր է կազմը: Վերջիններ օրուայ դէպքում:

Վերջինսի վարչութիւնը է մի կազմովի վարչագործ, Բ. Ղ. Սիւլիսի, որի վա-սակներն տեղը մեր գրականութեան մէջ անաշու կրթական դեռ չէ որոշել, բայց յայտնի է մի բան՝ որ այդ վարչագոր-ծը մեր եկեղեցու դէմ է եղել իւր գրու-թիւններում. շատ հակառակ է, որ հայոց եկեղեցին այդ տեսակ մարդու համար չէ կարող անվերջ հոգեհա-նում կատարել, ինչպէս կատարել է իւր հարգաւոր գրական գործիչների համար — Նալբանդանի Նազարեանի, Ռ. Պատկանեանի և այլոց համար.

այն էլ հակառակ է, որ այդ տեսակ հոգեհանգիստների թոյլտու-թիւնը, իբրեւ եկեղեցու վերաբերեալ հայ. ազգայն ճայագնայն է կախում, որովհետեւ նա այն եկեղեցու գլուխն է, որի դէմ օտարութիւններ է արել Բ. Սիւլիսը բայց կան խաւարմաններ, որոնց անմատչելի է կարգապահութեան այդ հասարակ կանոնը, և հաս, հարցը դու չլուծած, հեռագրերն է գալի այս-տեղից այնտեղից թէ՛ փառաւոր հոգե-հանգիստների կատարելութիւնը մեծ և հայ-քանակը Սիւլիսի համար Ռեբեն, այդ քաղաքների քահանաները կարգապա-հութիւն չեն ընդունում, և չգիտենք ինչով պիտի արգարանան եկեղեցու Պատի առաջ, քանի որ նրա հրամանով հայ եկեղեցիներում արգելուած է Սիւ-լիսի համար հոգեհանգիստ կատարելը:

Ա. Ազատեան

ՍԻ ԽԱՐՈՒՆԻՔ ՊԱՐՈՆՆԵՐ

(Բայ նամակ Բագուի Նախարարներէն)

Սյուլիս, երբ Նորէլ, Ռաշիդ, Վի-չաւ և այլ դուրս մեծ կապտաւորներն ալ գլին մեր երկրներ և առաջարկու-թիւններ արին փոքր փրկմաններն նա-խաճողքը գլխու, Նախարարին հոգե-վերցնելու, երբ հրապարակ բերին ի-րենց շնչնու փայլուն ուղիները, մեր տեղական շատ փրկմաններն բերանի ջը-րերը վազեցին, որոնք գրաւուցին և ծախելու համաձայնութիւն տուին, որով իրենց կողմին իրենցից հարկաւոր ան-գամ ուժեղ կապիտալիստներին տեղ տուին. ձեռք բեր փրկմանը գտնուցան, որոնք գուշակեցին, թէ այդ մեծ կապի-տալիստներն իրենց կողմին տեղ տա-լով, նրանց պատրաստի հանքեր ծա-խելով մէկ օր իրենց համար ինչ ստակա-ր թէ խնամի են պատրաստում:

Յիշում եմ, այդ ժամանակ լրագրու-թիւնը գրողաց այդ նորեկների ոտ կո-խելու առիթով, փոքր փրկմաններն խոր-հուրդ էին առնում չծախել իրենց փր-կմանները, բայց լոտը չեղաւ, ոսկին իւր ազդեցութիւնն ունեցաւ անմիտ ուղե-ղների վրայ, շարքը սկիզբ դրեց:

Անցան տարիներ, և այն էլ մի քանի տարիներ, երբ գրողի նոր խնդրուած փրկմաններն իրենց զգացան պնդապա-ստ, ամառացած, սկսեցին մտածել, թէ ինչ կերպ անեն, որ իրենց փոքր հարկան-ներն գլու ինքնն ուտեն, հարկաններն՝ որ գործի սկզբնական տէրն են:

Ու նրանց այդ մտածումները ոչ միայն մտածումներ մնաց, այլ իրականացաւ, մարմին առաւ, գործ դառաւ, որ այ-նոր դիմակը դէն գցած հրապարակ է

եկել ստակալի ժանիքներով ու ճիւղա-նեղով... մանուկ է, գետին քանդում, հող ու փոշի անում, որ ամենքը թող նեն փախչեն, և ամեն ինչ իրենց մնայ...

Եւ տեսէք, թէ գործի հէնց այդ ֆա-զիսին, այդ կենսի և մահուան խոր հրդուր վճարական լրագրերին ինչ են մտածում և ինչ են անում մի քանի փոքր փրկմաններ, որոնք սկզբից կարող զացել են աժան գնեցով հողեր ձեռք բերել:

Նրանք խաբուսիկ յոյսերով կշտացած՝ հակուած են մեծ փրկմաններ կողմը ի վնաս իրենց փոքր եղբայրներին: Նրանք առաւ են. «Ինչ անենք թէ թանկ են վերցրել, թող չվերցնեն. այժմ թող աշխարհը դուրս գայ, որ չեն կարող... թող թողնեն, հեռանան, դառնով խալիթ քանակը չի շատանալ, նախ զինք կը-բարձրանայ և մենք կարող կըլինենք ծա-խել մշտապէս 8 կողմէ կըլինի. Ինչու համար պէտք է օրէնքը գրանց համար փոխուի» (Այստեղ փակագծի մէջ հարց-նենք՝ ինչու. երբ այդ միևնույն օրէնքը փոխուց վերոյիշեալ 5-6 փրկմանի համար Քլիթ-ձէլրաթի 5-6 փրկմանի վե-րաբերմամբ, որոնք առանց անհրաժե-կանց վրայ մնացին 35 % մասով մարդի, ինչու. այն ժամանակ յիսուցիք, հիմա էք խոսում, և դեռ այդպիսի օրէնակներ շատ կան...):

Սիւլիսի այս օրուայ կարեւոր խնդր-ը, ճակատագիր որոշող հարցն այն բոլոր ճիւղերն են, որ թիւսում են երկու հակառակ կողմերը. ուժեղներն (5-6 փրկման) ուղու են, որ մասով մարի (ԱՅՅԱՅԱՅ) խնդրել շարքով, իսկ խնդ-րատու փրկմանները վրան հակառակ են:

Թէ մեծ փրկմաններ ինչու չեն կա-մենում, որ մասով մարի խնդրել յա-րուրդ, պարզ է, — որպէս զի փրկմաններն տէրերը թողնեն փախչեն, յետոյ նրանց հարցերն իրենց ձեռք անցնի. իսկ ինչ յոյսերով են կերակրուած նրանց հետ միացած մի քանի փոքր փրկմաններ: Այն յոյսերով, որ երբ կառավարութիւնը շարքէ խնդրենք, խնդրատուները կը թողնեն կը փախչեն, և այդ հանքերն այնպէս, առանց շահագործողին կը մնան, մասով մարի հարցը խալաւ կը վերանայ օրինական որոշումը. միւս մնացած տաճերն էլ տրուելու չեն, էն էլ մասով մարով. նախ ըստականութիւնն ամիսը 40 միլիոնից աւել իրենու չէ, նորալ, Ռոտիլդ և ընկ. նոր հոգերն ալ ևս գնելու չեն... Ծժ, բաղքը և խա-բուսիկ եղաւ...

Ո՛ր, պարոններ, հպարտ անգամ ո՛չ. մի խաբուրդ. այժմ մեզ լսեցէք:

Հէնց որ միևնույնութիւնը շարքէ խնդրատուներն խնդրել մասով մարի վե-րաբերմամբ և հէնց որ այդ խնդրատու-ները ձեռքները լուսն յետ թաշուին, կա-ռավարութիւնն այդ սարքած հանքերն իսկպի տալու է աւուրդով, մասով մարի աւուրդով. այն ժամանակ ոչ գուց, ոչ մեծ վնասուած եղբայրը կարողանալու էք վերցնել, վասն զի մեր բոլորը վեր-պաններում կողմէ չի թողնի այդ 5-6 ջնջը. բացի այդ՝ վայրը գցած հանքերն ինքնատուրը գնահատելու համար մեծ 20 միլիոն, դէ համարէք այդ գու-մարը բերել մէլտան... իսկ երբ պահա-նուած այդ 20,000,000-ը չէք ունենալ, այդ դէպքում նախահանքերը մնալու են լաճին մեր թշնամի 5-6 փրկմանին, և այն էլ աւելի ձեռնտու պայմաններով, քան այժմ:

Երբ նրանց ձեռն անց կենան այդ ձգած հանքերը, ու դարձնալ մասով մարի վերցնեն մնացած հողերը, որոնց տնտեսը թէ էք մնացել ինքն սոյն ամ-սի 15-ին, երբ իրենց նախը շատաց-նեն, այն ժամանակ նայել անգամ չեն կամենալ շատելով վրայ, որ այսօր նը-րանց թիւ ու թիւուրը էք լինում, աշ-խատում էք, որ մասով մարի խնդրելը շարքով:

Բացի դրանից, այդ մեծ փրկմաններ, ուղեկարգով ձեռք մնացածները դուրս

մնան վարչութիւն, վարչութիւն գինն ինքնեցելու են 2-4 կապէլ, որ հար-չունենալը ջաշելու, ծախելու, վասն զի առնողն էլ այդ մեծ փրկմաններն են, բերձան ձեռքներով խաղալիք դարձնողն էլ նրանք... Այդ ժամանակ գուց էլ նման մեծ վնասուած եղբայրներին՝ խնդ-րել էք տալու կառավարութեանը, որ պայմանները փոխուեն, պահպանու փո-խուի մասով մարի. եւ եթէ պատահի, որ մեր խնդրին էլ չարգելի այնպէս, ինչ-պէս դուր հաճատում էք այժմ մեր եղ-բայրների համար, այն ժամանակ ինքին կըզգաք մեր արած սխալ բայլը և նրա հետևանքը:

Այժմ, երբ փրկմաններն միևնույնութիւնը յետ է վերցրել մասով մարի հար-ցի ընտելութիւնը նախարարները խնդրել ծողովից, երբ Պետերբուրգում համաձայ-նութիւն կայ խնդրատուների խնդրե-րը լարգելու, դուք յետ կայէք մեր կազ-մած հեռագրերից ու միջամտութիւնից և մի քանիցէք մասով մարի յարգելու ո-րոշումը, յետ կայէք մեծ փրկմաններին՝ մեր թշնամուն թիւ ու թիւուրը տալուց, թողէք, որ մասով մարի յարգելու, դուք էլ գործողները այդ իրաւունքը, ապա միացած ուժերով գործեցէք (եթէ դեռ միացած չէք), նոր կազմուելիք կերտուին արտահանող ընկերութեան հետ հրաւի-րեցէք և մեր միւս դուրսը մնացած եղ-բայրներին, միացած ուժերով գործեցէք, եթէ կամենում էք, որ ապրիք և նա-խալին գործում գոյութիւն ունենալ:

Ճիշտ այս նայն գոյութիւնն էք, երբ սրանից որ քանի տարի առաջ ձայն բարձրացրեք մամուլը և մեզ բոլորիդ զգուշացրեք. սակայն դուք չլսեցիք և այս օրուայ շարքեր բերիք մեր գլխին: Եւ այժմ էլ եթէ չլսէք մամուլի ձայնը, շահականաք մեր անկողը — մէկ օր մեր գլխին կատարուելու է խաղալի գայլի և անմիտ եղբայրն առակի իմաստը:

Ս. Ն. Երկ

Բագու, 28 նոյեմբեր

ՄԱՍՈՒՆԻ ԾՈՒՆԵՐ

«Русск. Вѣд.» լրագիրը մի յօդուածով բացատրում է ընդհանրապէս Սիւլի-սի մեծ երկաթուղու և մասնաւորապէս նրա մանջուրական ճիւղի նշանակու-թիւնը:

Մանջուրական ճիւղը Սիւլիսի մեծ եր-կաթուղու ցանցը դուրս բերելով Խաղա-ղական ուղիներով փակ՝ նրա առաջ նոր առաքելութիւն է բանում — Սիւլիսի երկաթուղ-ին համաշխարհային հաղորդակցութեան մրցման մէջ է մտնում:

Սիւլիսի մեծ երկաթուղով կեդրոնա-կան եւրոպան երկու մեծ ճանապարհով է միանում Եւրասիայի Արեւելի հետ — չորով և ցամաքով:

Թէ երկու հաղորդակցութեան ճանա-պարհներից մեր առաջին տեղը կը ընկնի՝ շնչկազ օվկիանոսին, թէ՛ Սիւլիսի, — կախում է իրենի երկու բանից, այն է՝ բերնի աժանութիւնից և գնացքի արա-գութիւնից:

Թունը մրցման մէջ Սիւլիսի երկաթու-ղին պիտի մտնի 1907 թուին, երբ մա-րադար գնացքի արագութիւնը 35 վերա-սի հասած կըլինի մի ժամում, իսկ ապ-րանքատարները՝ 22—25 վերստի. բայց այդ ապագայի գործ է:

Այժման վերաբերմամբ այն կարելի է ասել, — առում է լրագիրը, — որ երկու երկաթուղի թանկ ու խոնարհութեանը չը-ղիմացող ապրանքները Սիւլիսի մեծ ճա-նապարհով կը տեղափոխուին Եւրոպա, այսպէս օրինակ՝ թէյը, մետաքսեղէնը: Այդ ստանալ նիւթերի համար գնացքի արագութիւնն այն նշանակութիւն ունի, որ ապառում է փշանալուց, որ գնեքի տարբերութեան վրայ ազդեցութիւն ունի:

Եւ այժմ Սիւլիսի երկաթուղին նը-րին մեծ ծառայութիւններ է մատու-ցանում, — առում է լրագիրը. — նրա շնոր-հիւ թնթացել է Արւս գետափերի երկաթուղիները ինքն ինքն նշանակու-թիւնը:

Ինչ դէպի լայնատարած Սիւլիս, որը հեռագրեալ բացառաւորապէս է, լցուե-լով առաւարով: Բացի դրանից, այդ ճանապարհը թնթացելով երկաթուղ-ի ինքն կեդրոնական Ռուսիայի հետ՝ նոր նոր լուսաւոր տարրեր է մտցնում Սի-ւլիսի, որոնք երկրին կենդանութիւն, կենսի են տալիս:

Այդ չէ մենակ Սիւլիսի երկաթուղու ծառայութիւնը. նրա շնորհիւ սկսում են կարգի բերուել, շինուել բոլոր մասնա-կարող նոր ճանապարհներ — թէ ցամա-քով, թէ ջրով: Այդպէս Ծր, Չուլիս, Սն-գարա, Ամուր, Նիւսիէլ գետերի աւազան-ները, Կարսի ծովը: Այդ ճանապարհի հետևանքն է, որ հիմնուել է Ռուս-Չինա-կան բանակը, Վաղարշատիկի նաւամա-տայնը: Այդ ճանապարհի շնորհիւ է, որ միջկիսերի նման փուռած՝ այժմ ու-սումնասիրում են Սիւլիսի ամեն տեսա-կէտից գտնուող հարստութեան նորա-նոր աղբիւրները երկրի սրտում: Սիւլիսն իսկապէս նմ է Ռուսիա դառնում:

Այն օրից որ ծնունդ է առել ոսկե-գեղմի լեզուական, Գովկասը ոսկու աշ-խարհի հուշակ է ստացել: Այդ մտքով է լուսում Գովկասի մասին հերոսներ, Դիա-գորսը, Սարգսը, Պլինիոսը և, վեր-ջապէս, վերջին ժամանակի հայ գրող-ները:

«Кавказский Вѣстник»-ի վերջին համարում ինքնին Սիւլիսի վերջին հետե-ւեալ կարծիքն է յայտնում Գովկասի հա-րստութիւնների մասին:

Դիւսնական երկարաւ Սիւլիսի ու Փարսի վկայութեամբ Գովկասի բոլոր գետերն ոսկե-րն են: Նրանց կարծեքով, Գովկասեան լեռ-ների գլխաւոր գետերից բոլորը բոլոր գե-տերն էլ ոսկեաւ սնուն:

1830 թ. Գոտեն ինքնին հաստատելով Գաշար գետի աւազանում ոսկի է երկացել:

1839 թ. հանքային ինքնին Գովկասի Գաշար գետի գետերի աւազաններում ոսկի է տեսնել:

1850 թուին այդ նպատակով մի մասնա-ծողով ուղարկեց պետութիւնը, որ ստուգե-ր: Մասնածողովը նայեալս հաստատեց ոսկու լի-նելը, բայց գործի ձեռնամուկ չեղաւ. 1850—1853 թուին ընթացքում ծածկուող Գիւլիկ լեռներից երկուսը և Ռեյն գետի վերին հոսանքներում նայեալս ոսկի տեսնւ:

1864 թ. ֆրանսիացի ապահով, որ Գովկասի լեռների հանքերում բան արած մարդ էր և շատ լաւ էր ծանօթ ոսկեհանքերին, Սիւլիսի մէջ այն տեղերը բացաւ, որ թափ-ւում են ինքուր գետը Յանիսի Եղալին, մինչև Գալի գետին հասնելը ոսկի է գտել և նմուշ-ներն մեծ կտորներով բերել Գովկասեան մու-գետին յանձնել, որ այսօր էլ կայ:

Բայց հարկաւոր գումարը չունենալով գործը կիսատ թողեց ու հեռացաւ Կաս-անը:

Անկի յոյս կարելի էր դնել այն մաս-նածողովի վրայ, որ ֆրանսիաների մի-նիստը 1864 թ. ուղարկել էր Գովկասի այդ ժամանակուայ փոխարքայ գնեքալ-մայոր Գլէմմոնովի մօտ, որը 20 տարուց առին սովու գործերով պարագլխու է կիւլ Սիւլիսի: Գլէմմոնովն իւր տրամադ-րութեան տակ դրուած այդ մասնա-խումբն ուղարկեց Ալեքի, Խրամ, Փա-բակ, Արիաշայ գետերի հովիտներն ու նախընտանի և երևանի արանքը, որ մասնախումբը ոսկի գտաւ. բայց գործն էլ կիսատ մնաց, որովհետեւ Գլէմմոնովը չուտով հեռացաւ Գովկասից:

Բոլոր հետախույզներն, — առում է Սի-ւլիսի վերջին, — այնքան էին, անում, որ ոսկ-աւաղը լուսնում էին, որիչ ոչինչ:

Ամենահասարակ փորձերը համոզուցել, — առում է պ. Սիւլիսի վերջին, — որ հովիտներում ոսկու աւաղ կայ. պարզ բան է, որ այդ ա-ւաղը կամ մեծ գետերի և կամ նրանց վտակ-ների բերանն է: Անել է թէ՛ բռնելով ջրի ընթացքը շատ դիւրին է գտնել բուն ոսկե-հանքերը:

«Свѣд. Краѣ.» լրագիրը բերում է Ե-կատերինուպոլիսի ճանապարհակարծիքը հին անցաթուղիներ փոխելու եղանակի մասին, որ կենսի մէջ կարեւոր նշանա-կութիւն ունի: Տիրող սովորութիւնն այն է, որ մինն եթէ կամենում է ժա-մանակը լրացրած իւր անցաթուղիներ փոխել, պիտի ինն ուղարկի, որ նրա փոխաբէն նորն ստանալ:

Հինն ուղարկելով սարագիրը մնում է առանց անցաթուղի մինչև նորի գալը, որ շատ անգամ շարաթներ է բաշում. այդ միջոցում մաքր օտարականացի վի-ճակը. մի դատարկ առիթով կարող են նրան բանտարկել, յետ ուղարկել, գցե-լով նրան շախատանքից, բախից-գործից, շահուելով գուր ծախսերը, քաշած նե-ղութիւնը:

Եկատերինուպոլի պ. Նահանգապետը՝ բացառում է օրէնքի բուն միտքը թէ շնոր անցաթուղի տալիս հինը պիտի ստանալ, — չէ նշանակում թէ առաջ պիտի ստանալ հինը, յետոյ նոր մտածել նորն ուղարկելու մասին: Այլ պիտի նորն ուղարկել և յանձնելիս ստանալ խնդա-տուից հինը:

ԲԱՆԱԿԱՆ

ԹԻՒՐԿԻԱ

Պարիզի «Arménie» լրագիրն առում է, թէ Ժայռայի ուղղութեան լրագրերն էլ չենք չեն պակասում ֆրան-սական արտաքին գործերի մինիստր Դի-կալէի դէմ ուղղուած յարձակումներն այն մասին, որ ֆրանսական նաւերն առանց հայոց խնդրի վրայ պնդելու վե-րադարձան Էգէյան ջրերից, բայց և այնպէս հաստատ է և յայտնի ամենքին, որ պ. Դիկալէն մինն է հայոց խնդրի անկեղծ պաշտպաններից: Անկարի է մեղադրել Ֆրանսիայի նախարարական նպա-տակները համար. այդպիսի նպատակներ չունեցաւ նա ֆրանս-թուրքական ընդհար-ման միջոցին. նոյնպէս չէ կարելի կաս-կածել Ֆրանսիայի դաշնակից Ռու-սիայի ձգտումների մասին: Մեղաւորը, լրագրի ասելով, սովորական գաղափ-րութիւնը, որ միտք ունի Թուրքիայի դաշնակից չլինել, հետևապէս ձեռնտու չէ համարում նրա քէֆին դիպչել:

— Ֆրանսական «Autorité» լրագրի խմբագիր յայտնի Պօլը Կասանեակը մի շարք կատարի յօդուածներով աշխարհ-ոսկիներ է պահանջում Թուրքիայի այն նահանգների համար, որ բնակուած են քրիստոնեաներ: Ժամանակն է 2-ին օրինակի, Թիւրքիայի օրդուները մնա-ցորդներից գոյացած մի պետութեան խրատել, որ արիւնով չենք թրիստո-նէական գաւառները: Ժամանակն է խո-րհել նրանց, որոնք մի ժամանակ Այա-Սոփիայի ս. տաճարում ձիաւներ էին կա-պում:

ԱՆԳԼԻԱ

«National Review»-ի դեկտեմբերի գրքի մէջ տպուած է կապիտան Մահա-նի մի յօդուածը հարաւ-աֆրիկեան պա-տերազմի մասին: Պատերազմն այսօրն երկարատեւելու պատճառները, յօդուա-ծագրի ասելով, հետեւեալներն են. 1) պատերազմի դաշտի չափազանց հեռա-ւորութիւնն անգլիական պատերազմա-կան գործողութիւնների կեդրոնից և անգլիական հաղորդակցութեան գծերի անյարմարութիւնը. 2) բնաւորութիւնն այն երկրի, ուր տեղի ունի պատերազմը. 3) թշնամու բնաւորութեան առանձնա-յատկութիւնները, այսինքն՝ թշնամին շատ լաւ ճանաչում է երկրը: Վերին աստիճանի կարգապահ է և ունի պատե-րազմական մեծ ընդունակութիւններ. ինչ վերաբերում է այն բանին, թէ ինչ հետեւեալները կարող է ունենալ պատերազ-մը Բրիտանական կայսրութեան հնդկա-կութեան վերաբերմամբ, Մահան ստում է, թէ այդ պատերազմն ամենին չի կարող ստորացնել Անգլիայի վերին պետութիւնների աշխույժ: Ընդհանալը, պնդում է յօդուածագիրը, պատերազմը կարող է միայն աւելի ևս ուժեղ շնտա-լով Անգլիայի հզօրութեանը: Պատե-րազմն աւելի ևս սերտ կապ է հաստա-տում կայսրութեան զանազան մասերի միջև և նոր ուժ է տալիս նրան: Բացի դրանից, Անգլիան ցարդ ծովային պե-տութիւն էր միայն, բայց պատերազմը տուեց նրան 200,000 հոգուց բաղկացած մի զորաբանակ, որը կռուել-կոփուել է

Доз. цензурою Гифансь, 1901 ноября 30-го дня
Зицманъ П. Р. Цицманъ
Типографъ А. И. Петрова, Голов. пр., № 12 Телефонъ № 387